

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Ivdx Magistratevs Senator

Zype, Franciscus van der

Antverpiæ, 1633

Cap. V. De causis litium.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14280

gunt. c. de multa. x. de prob. si tamen militia, qua decedendum est, inter eas habeatur, quas licet distrahere, clementia Imperatoris concedit eam in alium transferre, & pretium consequi. d. l. 5. quod quia in beneficiis simonia ratio non admittit, per adeptionem secundi vacat ipso iure primum. d. c. de multa. subtilitas tamen cupiditatis inter concessum titulum secundi, & aditam possessionem pacificam cum fructuum perceptione, resignationem prioris pensione reseruatâ indies intericit. an satis ex mente canonum, examinet is cuius interest; cum more maiorum semper soleat causa pensionis à reseruate adiici, ne resignans nimium patiatur dispendium; videatque ne ex secundo simul & primo nimium affectet compendium.

6. Sed nec Assessorem quem esse duorum Iudicum permittit *Uti nec plures, nemo C. de assess. & hodie Conciliorum instructiones vetant* fenatores ab aliis pensiones habere, aut consulere clientibus. *ribus vnus assidet.*

De causis Litium.

1. *Multa litium scaturigines.* Scaturigines Litium multimodæ sunt, tum publicarum, tum priuatarum. remedia etiam multa, sed nulla hactenus tam efficacia inuenta, quæ radicitus noxias eas herbas possent euellere. nisi apud eas fortè gentes, vbi neque diuina, neque humane sunt leges, sed omnia regum manu ac Magistratum arbitrio gubernantur. *Regum arbitrio lites dirimebantur,* inquit Dionis. l. 10. *Peccatum,* verò inquit D. Paulus ad Rom. 7. *non cognoui, nisi per legem.* Vbi ergo publicæ & priuatæ res vt iubitum est reguntur, his illisue addicuntur; haud equidem magnam operam pretium est varios litium anfractus ambagesque auerruncari. Vbi vero ex præscripto res publica dirigitur, priuatorum iura legibus distinguuntur, vindicantur, possidentur; ibi partium conflictus, illarum auxilia in rem suam verimque deuocantium, atque interpretantium, necessario consequuntur: Magistratum ac Iudicum intercessione opus est, copiisque auxiliaribus patronorum, syndicorum, procuratorum, scribarum, notariorum, sollicitatorum, aliorumque id genus plurium: qui sæpe pro corrupta hodie natura vitia sua simul in scenam deferunt. vnde vulgatum pridem est, multitudinem Legum, Iure-consultorum, ac Medicorum indiciâ esse Reip. male habentis

2. *Restringi eas oportet, vbi solli nō possunt.*

behtis. Sed quandoquidem ita cum rebus humanis agitur, ut sine morbis, sine litibus esse non liceat; illud tantum his, quorum ea partes sunt, curandum, ut corpora, ut naturalia, ita politica sic purgentur, ut noxii humores, qui non omnes tolli possunt, ita tamen cohibeantur, ut quam fieri potest minus numerosi, minus periculosi morbi repullulent, praesentes curentur, futuri restringatur, medici in eam rem habeantur optimi, probatissimae medicinae. Medicos politicos, Magistratus inquam ac Iudices prioriam libro descripsimus, quales si haberentur semper possent, optimè de Repub. curanda sperare nos iuberent. remedia, ac medicinae pro morbis publicis, litibus, iniquam, ac cladibus publicis tertius & quartus liber dabitur, hic porro secundus litibus priuatis; ut quae eliminari non possunt, ita habeantur, ut quam minimum noceant, quam rectissime atque expeditissime peragantur. *Ubi supra, ubi supra?*

Litis nulla, toga rara refertur a Poëtis ad vitam beatitudinem. *Qui tecum, inquit Christus, reult iudicio contendere, & tunicam pro tuam tollere, dimitte ei & pallium. Matth. 5. Sic & ridet Martiali Gargilianum;*

Ab his, qui demens viginti litigat annos, in quibus & ob rem suam, quinquam, cum vinci Gargiliano licet, breuodolus pro-

Ulpianus verè eundam cogitationem eius, qui lites execratur, non esse mituperandam tradidit. *l. inem. §. 2. c. 4. D. de alieni.*

Iud. mur. equi. & Paulus hoc ipsum quod a lite disceditur in causa legitima transactionis esse ait, licet res nulla sit intermedia. l. in summ. de cond. indeb. Peruersi suscitant lites, Prouerb. 16.

Vnde vix vir bonus praesumitur frequens litigator, & scrupulosa questionem mouent, an Christiano liceat litigare, & D. Paulus quidem Corinthios reprehendit, litigantes apud infideles. *1. Cor. 6. Act. 17. c. alioct. 9. q. 1.* Sed tamè & Iudicia instituit.

Deus, Iudices deligendos expressit *Deut. c. 1. Exod. c. 18. Gen. c. 9.* & seipsum assidere professus est. *Ps. 82. Prou. 8.* neque quisquam iniuriam pati tenetur, ac benorum spoliatione, neque ea consilia amplecti, quae non ad praescripta pertinent, sed ad perfectionem Christianam. Non excusauero tamen pronum ac facilem litigatorem, de re modica contendentem; minus, quae plus habeat expensarum, quam demolumentum; minimè verò eum, qui causa suae iustitiae in conscientiae suae arbitrio non prius examinauerit, ac ne perniato affectu obceetur, virum probum, Aduocatam comprimis eruditum, cui genuinum

controversae iustitiam veridicè explicet, consulerit; cum

porrò expenderit, an ius, quod ex facto pendet, probare It-
dici poterit. ne illum aduersariumque molestia, semetipsum
sumptibus inutilibus afficiat. Tandem cum neque tentata con-
cordia componi res poterit, ita in lite descendat, illiusque tela
pertexat, ut non tantum nihil, quod iniustum sit, committat, sed
quaquam fieri poterit, charitate fraternam nullatenus offendat.

5.
Meum ac
Tuum pri-
ma causa
litium.

Plerumque enim ad haec ciuilia duella deuenitur ob huma-
na vitia, & maxime cupiditatem, quae terminos *Mei ac Tui*
numquam satis obseruet. mens auari semper aurum, semper
argentum litit, semper redditus computat. *c. sicut hi. dist. 47. diuitias,*
litium primitias, per fas & nefas per lites quaerit. c. nonne
velis. dist. 37. Unde contentiones in vobis, ait D. Iacob c. 4.
nisi ex concupiscentiis vestris?

6.
II. Igno-
rantia.

Accedit ignorantia, veritatis, & Iustitiae inimica, iusti atque
equi ignara, quae litigantes in tenebris Andabatharum more
pugnantes simul committit: quae si bona fide tantum errat,
quamquam nec satis consultaerit, si non aliqua veniam, mino-
ri tamen iram digna est, quam quae est affectata. *Cunctos, inquit*
Cicero de leg. consulunt, an lex sit, quae suo possit suffragari appetitui,
& cupiditati. quo sit, ut ipsa, non Iudices periri, viam litigiis praestent.
eoque laborare soleant, qui cum de iure non satis gustarint, de
pulvere practico nonnihil sordidij, penes estimant se nihil ne-
scire, longe ab iis distiti, qui cum iuuentam & senium in studiis con-
sumpserunt, semper tamen exclamant, *Quantum est quod ignoramus!*

7.
III. Pau-
peritas.

Succenturiatur proximè his causis litium paupertas. eas gi-
gnit, ab iisque & ipsa gignitur, mater litium, & filia litium.
Magnum pauperies opprobrium iubet.
Quidvis & facere, & pati.
Multa sunt, inquit Lactant. lib. de Ira Dei c. 26. quae ad peccandum
imitant, etas, violentia, egestas, occasio, natura. Sed & vice versa
diuitiae inflant, superbia alios, iustitiamque despiciunt, in lites
voluntur, Scultitiam patiuntur opes.

8.
IV. Ebric-
tas.

Sed & pauperes Iuris subsidiis pro libidine litigandi abutu n-
tunt cum enim sciant Iudices debere pauperem iuxta ac ma-
gnam iudicare, eisque procuratorem & aduocatum dare, temerari as-
lites mouent, nihil detrahi sibi, accedere autem jure vel iniuriam
sen transactione extortam posse iactant, damnum non pati, lu-
crum facere posse: quae improbitas, si quando detegatur, se-
uerè est punienda, nullo pauperum priuilegio digna.

Denique apud Septentrionales populos, quos climatis fri-
gus

gus aduentitio calore sæpiùs refici suadet, poculorum frequentia sæpiùs rixas, pugnas, lites creat. Ebrietas comes est furoris. *c. venter 37. dist. c. sanè 15. q. 1.*

Vt cuique libido est,

Siccat. inæquales calices conuina, solutus

Legibus insanis.

Sed verò, quod sequi non rarè solet,

Natis in usum latitiæ scyphis

Pugnare, Thracum est. si modestè scyphi porrigantur, moderatè epotentur, sæpè solent animos conciliare, rancores euellere, odia remittere, iniurias tollere, lites excindere, sed

eiufmodi remedium isti malo adhibendum est, quàm cautè tractanda nouacula.

Propriùs autem litem parturit & educat malitia partium litigaturientium, & subsidiariorum. Anthon. Faber / 9. C. ut.

22. duas fere statuit causas; Primam, quòd aduersarium neuter inuitet ad concordiam; Alteram, quòd ita litem tractent,

quasi rerum suarum vltima cura sit, ac breuiorem vitam, quàm litem malle videantur, improbo ac malitioso ingenio,

inuitis legibus, & Magistratibus eam protelent. De concordia semper tentanda / 1. c. 26. latè diximus. Tela Iudicij, vt

sine vitijis forensibus texatur porrò semper est cauendum. malitia sanè, & nequitia generatim abesse debet, atque à Iudiciis calliditas omnis, versutia, atque dolus, cui accedit calumnia, quæ propriè est in litibus per fraudem & frustrationem vexatio. / *si caluitur de verb. sign. vnde iura malitiæ ac calumniæ abfuturum juramentū prædicant & ridet Martialis;*

Et delator es, & calumniator,

Et fraudator es, & negotiator,

Et fellator es, & lanista; miror.

Quare non habeas, Vacerra, nummos.

Apage qui ita litigant, ideo litigant. Verat D. Paulus / 1. ad

Thessal. 4. nequis opprimat, aut circumueniat in negotio fratrem suum. Neque verò dolo, & malis artibus causam bonam licet tueri, nisi admodum circumspectè, atque ita omnino,

vt prudentia serpentina numquam comitè non habeat simplicitatem columbinam. *qua de re Conar. latè, 1. Var. c. 2. aliique.*

Falsitas, mendacium, simulatio omnino à Iudiciis absint,

testes falsi, & instrumenta, quin & allegationes, quæ vero non subniti sciantur. Sed & illa arcana, quibus aliud dicitur,

aliud intelligitur. *Vir bonus, inquit Gellius, lib. 11. c. 11. prestare*

debet,

9.

Vi falsitas, mendaciū, simulatio.

9.

9.

9.

9.

9.

9.

9.

9.

9.

9.

9.

9.

9.

9.

9.

9.

9.

9.

9.

9.

9.

9.

9.

9.

9.

9.

debet, ne mentiatur; prudens, ne mendacium dicat. & Plautus in
 mercator. Nihil scelus quoque videtur, me perenti proloqui mendacium, in
 aliis Vanitas, inconstantia, stultitia. Et mentiri quidem in Iudi-
 cio mortale, nisi à circumstantia excusetur, peccatum esse
 multi tradiderunt. In c. ne quis arbit. 22. q. 2. c. quisquis. 11. q. 3. c. 1.
 de crim. falsi. Socrates sanè mori, quam mendacio se excusare
 maluit. & Papinianus itidem mori, quam fratricidium defen-
 dere falso iure. & Thomas Morus quam regio diuortio iniu-
 ste assentiri, ut alij tum assentatores.

10.
 Ut litigan-
 tes laborant
 suis vitiis
 ita & qui
 eis subser-
 uiunt.

Nunc porro quod attinet ad subsidiariorum vitia, creden-
 dum est non deesse qui partium affectus induant, instillent
 ipsi, ac nutriant,

Quae lites pendere diu, vindemia quaedam est.

Quibus, ut describit Cassiod. oculi Argi, manus Briorei,
 Sphynгарum vngues, periuria Laomedontis, Vlyssis argutia,
 Sironis fallacia, fides Polymnestoris. qui in litibus nihil cu-
 rant praeter bursam hydropicam, clientes exugunt, ut

Non in fura eadem, nisi plena cruoris, hirudo,
 qui agerunt linguas suas loqui mendacium, qui nec litigaturos
 ad litigandum inducunt, iniustam causam ut iustam suadent,
 lites ex litibus Terant, etiam adhuc studia ut Apollines vendi-
 cant, conuictis & atrophis litigia cumulant, procacitate ac
 maledicentia animos exacerbant, piratica pactione quotam
 stipulantur, multis inuolueris, incidentibus quaestionibus,
 exceptionibus incompatilibus, supplicationibus non ne-
 cessariis, falsis criminibus aduersus testes obiectis, malitiosis
 Iudicium reculationibus, prauaricationibus lites agunt, &
 augent.

Sed & Procuratores sunt quidam concinnatores litium, ac-
 cipitres pecuniae, mures aliena rodentes, rabulae, ad rauim vs-
 que ut Stentores clamantes, vultures togati, corui fori, sycophan-
 tae, Phormiones. quibus succedunt litium instigatores seu
 sollicitatores, Octauio Vestrio Ianizari dicti, cautelarum ar-
 chitecti, consiliosum inquisitores subtiles, & detectores.

Succenturiantur & Notarij quorum saepe imperitae nota
 armamentaria sunt litigantium, pereunt contrahentium &
 testantium voluntates, dum saepe clausulas, quarum vim ig-
 norant, actum contrarias, aut a mente contrahentium alienas,
 instrumentis suis inferunt, sermonem ambiguum proferunt.

11.
 Ignorantia
 & negligē-
 tia iudicū.

Ad extremum Iudicium ignorantia, & negligentia qualita-
 tumque, quas priori libro exegimus, defectus, litibus alienis

sub-

subseruit; quarum protelationem illis Iustinianus in l. prope-
 randum C. de Iud. non parum affricat. Nullus, inquit, tam audax
 inueniatur, qui possit invito Iudice litem protelare. Rapaces, violentos,
 ac sordidos omitto, & pretio additam fidem, atque reli-
 gionem habentes, Omnium, inquit Cicero, rerum turpissimum,
 maximeque nefarium, ob rem iudicatam pecuniam accipere. quò ducit
 nundinatio Magistratum, omnis improbitatis principium,
 & finis. Nouella 8. quibus nefas videri non potest quod eme-
 rit vendere. & si reuera turpiter censendi sunt accipere.
 e. non sum 14. q. 5. unde Isai. q. 1. Principes tui infideles, socij furum,
 diligunt minores, & sequuntur retributiones, vt equum tollant, non
 equum dicunt, ad dicunt, casus pro amico fingunt, refingunt,
 neque pro diuersis litigatoribus idem iudicant, cum vnicum
 & idem verum sit, & iustum. vel non ausi offendere, quem-
 quam litigantium, multas ipsi ambages mæandrosque quæ-
 runt, & in ipsis vitiligantes non excutiunt, inferioribus Iudi-
 cibus sine causa inhihent, causasue auocant, contra l. nemo c. de
 iurisd. omn. Iudic. Conc. Trid. sess. 24. c. 20. Denique negligentia
 sua & somnolentia lites quasi veterno torpidas ad finem non
 propellunt, aut ipsi ius dicere tergiversantur, magno procul
 dubio delicto. l. si quando. C. de rest. incertas & ambiguo ser-
 mone plenas dicunt sententias, vt Oedipo sit opus, nonisque
 sportulis; aut ita festinant, vt cecos pariant catulos. Omitto
 imperitiam, & erudiri negligentium ineptiam. quò spectant
 multa passim hodie inferiorum Iurisdictiones, glebis ascri-
 ptæ, quibus præsent ad stiuam nati, & qui non nisi alieno
 iudicio sapiant. Quibus tamen aliquid tribuendum est, pro-
 pter superiorum distantiam, & sumptuosas prosecutiones;
 dummodo de re ciuili, & modici momenti agatur. Nam cri-
 minales certe maiori maturitate opus habent, si æquum blim
 visum fuerit ciuem Romanum non nisi à toto populo Rom.
 capite posse damnari. Sed de his mox plura dicendum.

Nunc porro coronidis loco & id dicendum, populam ip-
 sum litium non exiguam causam esse, quando longo usu &
 abusu consuetudines irrationales introduxit, ac mordicus
 defendit, quibus irretiantur litigantes, & difficulter iure
 saluo extricantur. Eiusmodi in criminibus sunt multorum
 scelerum impunitas, præsertim blasphemiarum, homicidij, pecu-
 niaria dumtaxat punitio, frequens remissio, beneficij negli-
 gens, aut nimis festina punitio. in quo crimine credere illud
 Iuuenalis licet:

K 4

Nulla

12.

Irrationa-
biles con-
suetudines.

Nulla unquam de morte hominis cunctatio sera est.
 Sagarum per aquam probatio, correarum delationi seu nominationi nimia fides tributa, nouarum nuptiarum satrapæ delibatio aut redemptio, oblatum vasallis à domino matrimonium vt debeant inire, ne filix sine regis licentia elocari possint, ne competenter à parentibus dotentur, vt adulteria, nisi coacta non puniantur, vt rei sine defensionibus torqueantur, vt damnatus ad mortem, si à virgine in maritum petatur absolutus sit; nisi fortè in minoribus delictis; carceratorum dura tractatio, naufragorum direptio, aduenarum non æquo cum incolis iure exceptio, luxus publicus, & prodigalitas, conuiuiorum, vestium, ædificiorum nimius sumptus, quotidiana nouitas, vnde vsura, debita ingentia, quæ viui, aut mortui nequeant exoluere, inde cessiones, & hæreditatum repudiationes, creditorum de concursu & præcursu contentiones ita assidua, vt in prandio obsonia, oppignorationes, fidei iussiones, mutuo malo, dum cuique suum non sufficit, pereuntium, immoderata dotes:

Veniunt à dote sagitta.
 tum priuata, cum dotata regit virum coniux; tum publica, exhaustis parentibus, ac ad egestatem reductis, & creditoribus mariti post carecta reiectis, vt Iuuenali iam non sufficeret

Protinus ad centum, de moribus vltima fiat

Questio.
 Mille non sufficiunt, priuati summas hodie excedunt, ad quas ante pauca secula non ascendebant Reges & Principes, vt filiarum Regum Gallix dos ad centum millia Francorum antiquitus restricta. Lomneau *en ses Maximes* l. 1. c. 7. at mox

Infelix humili gressu comitatur egestas.
 Inde sœnus animæ funus, quod Germanis olim Tacitus ignotum tradidit, at hodie nimium vbique notum; omnesque depascitur nationes, etiam sub nomine eius quod interest, reddituum, censuum, aliorumque titulorum, quos hinc paupertas, inde cupiditas inuenit. His inquam vitiis atque consuetudinibus, quas populus aut probat, aut non satis improbat & excindit, seu qui eius nomine rerum potiuntur, causam litium præbent, struem immensam aggerunt.

13. *Processus.* Atque hisce potissimum causis originem ac generationem accipiunt lites, aluntur, longæuam vitam, ac ferè immortalem accipiunt à tela & filo quo ducuntur, & producuntur in Nestoris annos; ordine inquam iudiciario ac processu, in cuius

cuius vestibulis, ac porticibus tamdiu sæpè partes deambulant & concurrunt, vt pluries amplius temporis spatium insumant, quàm Iustinianus indulserit causis ipsis finiendis, earumque instantiis perimendis; tum quòd vel Iuris ordo non seruetur, vel scrupulosè nimium seruetur, non amputatis omnibus ambagibus non necessariis ad litis contestationem, causæ statum ritè cognoscendum, definitiuum calculum porrigendum, eiusque tandem executionem maturandam, tot subterfugiis, dilationum comperendinationibus, & protestulum gryphis intricantur lites, vt ex labyrintho Dædali citius euadas, & nodos Gordios exsoluas, quàm has aranearum telas.

Sed & primam instantiam tardo molimine decurrissè non sufficit; succedunt appellationes, causæque de nouo aguntur, maiori animo quàm de Marcello Hannibal prædicabat, quòd siue vinceret, fortiter victis instaret; seu victus esset, instauraret cum hostibus certamen, vt nulla litigantibus quies, nisi post annos Platonicos apud Rhadamantum sponderi possit, vsque adeò, vt altius iam progressum sit litium, & fori malum, quàm vt curabile esse credatur. *Desinit, inquit Senec. esse remedio locus, ubi que fuerunt vitia, moras fingit.*

CAP. VII.

De Litium remedio.

Nihilominus quod obtineri omni ex parte non potest, saltè vt quatenus potest, & quo se vsq; vires humanæ extendunt, habeatur, satagendū est: nimirū vt scaturigines obturentur, vnde lites exiliunt; & quæ exuperunt, ita excipiantur, vt quàm minimo tempore viete permittantur, vitiorumque humanorum, ex quibus nascuntur, à quibus nutriuntur, poenæ à legibus propositæ diligenter infligantur, quin & exasperentur edictis Principum, Magistratum decretis, Iudicantium arbitriis, vt quanto altius cœtit malum, tanto penitiùs eradicetur.

Igitur primum aduersus lites remedium est Patientia, quæ ea, quæ vitare non possumus, leuiora facit. eam totius Philosophiæ robur meritò vocat Plato;

Patientia cunctos Hos superat casus

1.
Remedia
aduersus
lites: 1. Pa-
tientia.

nec